

DIYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI
YAYINLARI

DIYANET DERGİSİ



DİNİ, İLMİ, EDEBİ ÜÇ AYLIK DERĐİ

EKİM-KASIM-ARALIK **1984** CİLT : XX - SAYI : 4

YILLAR SONRA BİR İLİM ADAMININ ARDINDAN

Doç. Dr. Yaşar KUTLUAY

HAYATI ve ESERLERİ

Dr. Süleyman TULUCU
Atatürk Üniversitesi İlahiyat
Fakültesi Öğretim Üyesi

HAYATI :

18 Şubat 1931 tarihinde Silifke'de doğdu. İlk ve orta tahsilini Silifke, Adana ve Ankara'da ikmal etti. 1949 yılında henüz o sene kurulmuş olan (Ankara Üniversitesi) İlahiyat Fakültesine kaydoldu.

1953 senesinde bu Fakülte'yi "pekiyi" derece ile bitirdi ve Fakülte'nin (1) numaralı diplomasını aldı. Merhum Prof. Yusuf Ziya Yörükân'ın kürsüsüne İslâm Mezhepleri Tarihi asistanı olarak girdi. 1954'de "İslâmiyette İtikadî Mezheplerin Doğuşu" (1) konulu doktora tezini başarı ile verdi ve askerlik görevini ifaya gitti. 1956 senesinde yeniden Fakülte'ye döndü. 1964'te "İslâm ve Yahûdî Mezhepleri" (2) konusundaki teziyle doçent oldu. Bu son tarihe takaddüm eden yıllarda İsrail'e giderek İbranice öğrendi. İslâm ve Yahûdî mezhepleri hakkında araştırmalarda bulundu. Buradan döndükten sonra, İlahiyat Fakültesindeki görevine ilâveten 1965 yılından itibaren Konya Yüksek İslâm Enstitüsünde de İslâm Mezhepleri Tarihi dersini okuttu.

Profesör olmak için yaptığı yoğun çalışmalar dolayısıyla yorgun düştüğü 1969 yılında, dinlenmek için gittiği Silifke-Taşucu'nda 12 Aralık 1969 tarihinde, motorla bir balık avı esnasında 5 kişi ile birlikte esrarengiz bir şekilde kayboldu. Evli ve iki çocuk sâhibidir. Kendisini sevenlerin ve ailesi efrâdının bütün çabalarına rağmen, mesele hâlen aydınlanmış değildir (3).

Bu müessif olayı, birkaç gün sonra gazeteler "İçinde 6 Kişinin Bulunduğu Kayıp Motor Bulunamadı" başlığı altında, şu satırlarla haber verdiler :

"Silifke, (HA) — Ramazan Bayramının 1. günü aralarında İlahiyat Fakültesi Doçenti Yaşar Kutluay ile Ankara barosuna kayıtlı avukat Erhan Lo-

(1) Bu tez, 1959'da Ankara'da basılmıştır.

(2) Tez, 1965'te Ankara'da basılmıştır.

(3) Yaşar Kutluay, *Siyonizm ve Türkiye*, 2. baskı, İstanbul 1973, s. 7 ("Yaşar Kutluay" başlığı altında yazılan yazı).

ker(4) in de bulunduğu 6 kişi ile denize açılıp, daha sonra fırtınaya yakalanarak ortadan kaybolan "İmdat" balıkçı motoru, uçaklar ve hücumbotlar vasıtasıyla aranmasına rağmen dün de bulunamamıştır.

Sabahın erken saatlerinden itibaren hücumbotların giriştiği aramaya, havadan uçaklar da katılmış, fakat geç saatlere kadar "İmdat" motorunun izine rastlamak mümkün olamamıştır.

Motorunda bulunan Doçent Yaşar Kutluay, avukat Erhan Loker, Mersinli işadama Mustafa Denizdelen, motorcu İsmet Şahin ile 8 yaşındaki oğlu Selâmi ve Hamdi Gençler adlı 10 yaşında bir çocuğun hayatlarından ümit kesilmiştir."(5)

Tanınmış edebiyatçı ve fıkra yazarı Ahmet Kabaklı da onun kaybindan duyduğu teessürü şu satırlarla dile getirmektedir :

"Bayram ertesi beni nihayetsiz üzen bir haber, Doç. Dr. Yaşar Kutluay'ın, 5 arkadaşıyla birlikte, Silifke'de bir motor kazasında batıp gitmesi oldu. Havadise inanmamaya çalıştım. Günlerce kurtuluş haberini bekledim. Heyhat! Ansızın vâhşileşip uçurumlaşan deniz, milletin ümit verici bir evlâdını boğup yutmuştu.

İnsanları tanımak, iyi değil. Kutluay'ı önce SİYONİZM VE TÜRKİYE adlı kitabı ile tanıdım. Sonra İstanbul ve Ankara'da birer buluşma. Çağdaş din âlimi örneği idi. İslâmdan hareketle Türkiye'yi yükseltecek ciddi, cesur buluşlar içinde idi. Tercüman'ın Ramazan ilâvesinde çıkan on yazısı, onun değerini ayrıca göstermektedir. "Zekât" hakkındaki fikirlerini, sizlere anlatmıştım.

"Bayram tebriki" son hâtırası olarak masamın üstünde duruyor. Heyhat ki, benimkini okuyamadan, hizmetini tam ifa edemedim, genç yaşında, çok temiz suların bağına gömüldü. Tanıdığım değerli eşine, yakınlarına, dostlarına başsağlığı ve sabırlar dilerim."(6)

İLMİ YÖNÜ VE ESERLERİ :

1949 yılında kaydolduğu İlahiyat Fakültesinde henüz bir öğrenci iken İslâmî ilimler sahasında temayüz eden merhum hocamız Yaşar Kutluay, 1953'de bu Fakülteyi başarı ile bitirerek, buraya asistan oldu. Yukarıda zikrettiğimiz üzere, 1954'te doktora, 1954 yılında da doçentlik tezini başarı ile verdi. Asistan olduğu 1953 yılından kaybolduğu tarih olan 12 Aralık 1969'a kadar geçen müddet içerisinde, İslâmî sahada, bilhassa esas branşı olan İslâm Mezhepleri Tarihi sahasında birçok kıymetli kitap ve makale kaleme aldı. Eserleri geniş bir alâka ve itibar gördü. Meselâ, "Siyonizm ve Türkiye" adlı ese-

(4) Bu soyadı, "Tercüman" gazetesinde (15 Aralık 1969, s. 1) "Laket" olarak çıkmıştır.

(5) "Hürriyet", 15 Aralık 1969, s. 1; Ayrıca bk. "Tercüman", 15 Aralık 1969, s. 1.

(6) Ahmet Kabaklı, "Gün Işığında" : Yankılar, "Tercümen", 19 Aralık 1969, s. 2.

YAŞAR KUTLUAY, HAYATI VE ESERLERİ

rinin 1967'de yapılan ilk baskısı, iki ay Best Seller (en çok satılan kitap) vasfını muhafaza etmişti(7)

Sahasında büyük bir otorite idi. Ayrıca eski Yahudi mezhepleri ve Siyonizm hakkında da geniş bilgi sahibi idi. Kendisinden önce İslâm mezhepleri tarihi sahasında merhum Prof. M. Şerefeddin Yaltkaya ve Prof. Yusuf Ziya Yörükân eser vermiş ve hocalık yapmışlardır. Hâlen de bu konuda Prof. Dr. Etem Rühi Fıglalı, Prof. Dr. Kemal Işık v.b. çalışmalar yapmaktadırlar.

Merhum Yaşar Kutluay Bey, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesindeki derslerine ilâveten, 1965 yılından itibaren Konya Yüksek İslâm Enstitüsünde de görev alarak, burada İslâm Mezhepleri Tarihi derslerine girdi. Buradaki asistanı Avni İlhan'dı (şimdi Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde Yard. Doç. Dr. olarak görev yapmaktadır). Adı geçen Enstitü'de öğrenci iken, Merhum, 1965-66 Öğretim Yılında bizim de İslâm Mezhepleri Tarihi dersimize girmişti. Öğrencileri olarak, cazip bir şekilde verdiği derslerini büyük bir dikkat ve alâka ile takip ederdik. Büyük bir güven telkin eden bir şahsiyete sahipti. Dürüst, mert, çalışkan, metodlu, İslâmî ve millî değerlerimize içten bağlı bir kimse idi. İlahiyat Fakültesinde ikmale kalan öğrencilerine, geçerli not almaları için ilk önce Kur'ân-ı Kerim'i doğru olarak okumayı şart koşmuştu.

İyi bir İslâm kültürü almış olan Hocamız, İngilizce, Arapça ve İbranice lisanlarına bihakkın vâkıftı. Bu husustaki vukufunu müteaddit eserleri ile isbat etmiş bulunuyor. Ayrıca Farsça ve İtalyancayı da önemli ölçüde biliyordu(8).

Merhum Kutluay, 23 Şubat 1969 tarihinde, Selçuklu Tarih ve Medeniyeti Enstitüsü'ne üye seçilmişti(9). Bu Enstitü'nün kurucularından, seçkin Selçuklu Tarihî mütehassısı Prof. Dr. Mehmet Altay Köymen'le de şahsî dostluğu vardı(10).

Onun aramızdan ayrılışının 15. yıldönümü dolayısıyla bu yazıyı kaleme almış bulunuyoruz. Bunun, bir nebze de olsa onun ruhunu şâd edeceğine, hâtırasını bir kere daha canlandıracağına, dost ve yakınlarını sevindireceğine inanıyoruz. Bununla beraber, burada şu hususu belirtmeden geçemeyeceğiz: Kayboluşundan sonra, görev yaptığı İlahiyat Fakültesinin neşrettiği dergilerde, hakkında herhangi bir yazının yayınlanmaması bizi üzmüş bulunmaktadır. En azından İlahiyat Fakültesi Dergisi'nin herhangi bir sayısı ona ithaf edilebilir veya hakkında bir "Armağan" kitabı neşredilebilirdi(*).

(Bu yazımızda, Hocamızın hayatı ve ilmi yönü üzerinde durulduktan sonra kitap ve makaleleri, kronolojik bir sıra içinde verilecek, son olarak da kendisinden ve eserlerinden bahseden eser ve yazılar yer alacaktır. Burada, onun

(7) Yaşar Kutluay, a.g.e., s. 5 (Kâmil Kutluay'ın önsözü).

(8) Aynı ml., a.g.e., s. 7 ("Yaşar Kutluay" başlığı altında yazılan yazı).

(9) Bk. Haberler, "Selçuklu Araştırmaları Dergisi", I (1969), s. 243.

(10) Krş. Mehmet Altay Köymen, Anadolu'nun Fethi, "Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi 1961", Ankara 1962, s. 89, dipnot.

(*) Yazarın samimi bir temennisi olarak mütalaa edilmiştir. (Diyanet)

eserlerinin tam bir listesini vermeğe gayret ettik. Gayet tabiidir ki, — bazı imkânsızlıklar yüzünden— göremediğimiz birtakım yazıları olmuştur. Fakat bunların miktarının fazla olmadığını düşünüyoruz.

— 1954 —

- 1 — Yusuf Ziya Yörükân'ın Makaleleri, İFD, c. III, sayı 1-2 (1954), Ankara 1954, s. 93-95.
- 2 — Hasan Basrının Kader Hakkında Halife Abdülmelik b. Mervan'a Mektubu, İFD, c. III, sayı 3-4 (1954) s. 75-84 Lütü Doğan'la birlikte, Arapçadan tercüme.

— 1955 —

- 3 — H.A.R. Gibb, Mohammedanism - An Historical Survey (Muhammedilik Tarihine Bir Bakış, London 1950, İFD, c. IV, sayı 1-2 (1955), Ankara 1955, s. 95-97 [Tanıtma].

— 1958 —

- 4 — De Lacy O'Leary, Arabic Thought and Its Place in History (İslâm Düşüncesi ve Tarihteki Yeri), London 1954, İFD, c. V, sayı 1-4 (1956), Ankara 1958, s. 206-208 [Tanıtma].

— 1959 —

- 5 — Doç. Dr. Neşet ağıatay, İslâmdan Önce Arap Tarihi ve Cahiliye Çağı, Ankara 1957, İFD, c. VI, sayı 1-4 (1957), Ankara 1959, s. 159-162 [Tanıtma].
- 6 — İslâmiyette İtikadî Mezheplerin Doğuşu, Ankara 1959, Balkanoğlu Matbaacılık Limited Şirketi, 79 s.
- 7 — De Lacy O'Leary, İslâm Düşüncesi ve Tarihteki Yeri, Ankara 1959, Doğu Matbaacılık ve Ticaret Limited Şirketi Matbaası, VIII+191 s., Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, No. XXIX; 2. baskı, Ankara 1971, Ankara Üniversitesi Basımevi, 203 s., Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, No. CII [Hüseyin Yurdaydın'la birlikte, İngilizceden tercüme].

— 1960 —

- 8 — Soheil M. Afnan, Avicenne, His Life and Works (İbn Sina ve Eserleri), London 1958, İFD, c. VII (1958-1959), Ankara 1960, s. 179-180 [Tanıtma].
- 9 — T.J. de Boer, İslâmda Felsefe Tarihi, Ankara 1960, Balkanoğlu Matbaacılık Ltd. Şti., 156 s. [Notlar ekleyerek İngilizceden tercüme].

— 1961 —

- 10 — Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı (Meâl), 3 cilt, Ankara 1961, Harita Genel Müdürlüğü Basımevi, XXXII+814+[3]+IX s.; son baskı, An-

YAŞAR KUTLUAY, HAYATI VE ESERLERİ

kara 1983, Gaye Matbaacılık Sanayii ve Ticaret A.Ş., XXXII+604+3 s., T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları [Hüseyin Atay'la birlikte].

- 11 — Ebû Muhammed Osmân b. Abdullah b. el-Hasen el-Irakî el-Hanefî, *Sapıklarla Dinsizlerin Çeşitli Mezhepleri (el-Firakü'l-Mufterika Beyne Ehli'z-Zeyg ve'z-Zendaka)*, Ankara 1961, Nur Matbaası, 5+122 s., Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, No. XXXIII [Neşre hazırlama].

— 1962 —

- 12 — *Kur'an'ın Birinci Cüz'ünün Çevirisi*, İFD, c. IX (1961), Ankara 1962, s. 1-9 [Hüseyin Atay'la birlikte].

- 13 — *Kur'an'a Göre İman Esasları Adlı Eser Hakkında*, "Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi 1961", Ankara 1962, s. 251-254 [Tanıtma].

- 14 — Ebû Muhammed Osmân b. Abdullah b. el-Hasan el-Irakî el-Hanefî, *Sapıklarla Dinsizlerin Çeşitli Mezhepleri*, Ankara 1962, Balkanoğlu Matbaacılık Limited Şirketi, 106 s., Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, No. XXXV [Arapçadan tercüme].

— 1965 —

- 15 — *A History of Muslim Philosophy...*, Edited and Introduced by M.M. Sharif, Cild I, Wiesbaden 1963, İFD, c. XIII (1965), Ankara 1965, s. 57-57 [Tanıtma].

- 16 — *Eski Tehlikenin Yeni Yönü*, "Diyanet Dergisi", c. IV, sayı 7-8 (Temmuz-Ağustos 1965), s. 106-110.

- 17 — *İslâm ve Yahudi Mezhepleri*, Ankara 1965, Ajans-Türk Matbaası, XII +239 s., A.Ü. İlahiyat Fakültesi Yayınları : LXIV.

— 1966 —

- 18 — *Mezhepler Tarihi Yönünden Said Nursi ve Nurculuk*, "İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi", III/3-4 (1959-1960), İstanbul 1966, s. 211-225.

— 1967 —

- 19 — *God and Man in the Koran, Semantics of the Koranic Weltanschauung - Toshihiko Izutsu*, Tokyo 1964, İFD, c. XIV (1966), Ankara 1967, s., 293-294 [Tanıtma].

- 20 — *İslâm Ahlâkı*, Radyo Konuşmaları, Ramazan 1966-1967, Ankara 1967, s., 23-24.

- 21 — *İslâm ve Zekât*, aynı eser, s., 25-27.

- 22 — "Sümâme", İA, c. XI, s. 232.

- 23 — **Siyonizm ve Türkiye**, İstanbul 1967, Ahmet Sait Matbaası, 296 s., Selçuk Yayınları : 6; 2. baskı, İstanbul 1973, İleri Sanat Matbaası, 395 s., Akçağ Yayınları : 18.

— 1968 —

- 24 — **İbadilere Ait Bazı Metinler**, İFD, c. XV (1967), Ankara 1968, s. 141-149.
- 25 — **"Fıkıh"**, TA, c. XVI, s. 282-283.
- 26 — **Yahudi Milliyetçiliğinden Alacağımız Dersler**, "Türk Yurdu", c. VII, sayı 1-2, (343-344, Ocak-Şubat 1968), s. 21.
- 27 — **Tarihte ve Günümüzde İslâm Mezhepleri**, Ankara 1968, Ayyıldız Matbaası VIII-213 s., Selçuk Yayınları : [7]

— 1969 —

- 28 — **"Gafir"**, TA, c. XVII, s. 107.
- 29 — **"Gayb ve Ricat"**, TA, c. XVII, s. 175.
- 30 — 1969 Ramazanında **"Tercüman"** gazetesinin "Ramazan" ilâvesinde yayınlanmış 10 adet dinî makale⁽¹¹⁾.

— 1971 —

- 31 — **"Hilâfet"**, TA, c. XIX, s. 239-240.

— 1972 —

- 32 — TA, c. XX'de çıkan bazı maddeler⁽¹²⁾.

ONDAN VE ESERLERİNDEN BAHSEDEN YERLER :

- 1 — **Türkiye Makaleler Bibliyografyası 1954 (I) - 1969 (I)**, İstanbul-Ankara, 1956-1970.
- 2 — Osman Akgül, **Röportaj : Konya Yüksek İslâm Enstitüsünün İlk Mezunlarını Vermesi Münasebetiyle Neler Dediler...**, "Yeni Ümit", yıl 2, sayı 16 (Haziran 1966), s. 13, 23.
- 3 — **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Kürsü 1967**, s. 17.
- 4 — Z.V. Togan, Not, "İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi", III/3-4 (1959-1960), s. 225-226.
- 5 — **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 1969 Yılı Mezunları Albümü**, Ankara 1969.

(11) Bu ilâveleri göremediğimiz için, yazıların başlıklarını tesbit edemedik.

(12) Bu maddelerin altında imzası bulunmadığından, ona aidiyeti tesbit edilemedi.

YAŞAR KUTLUAY, HAYATI VE ESERLERİ

- 6 — Ahmet Kabaklı, "Gün Işığında": Zekât, "Tercüman", 9 Aralık 1969, s. 2.
- 7 — "Gün Işığında" : Yankılar, "Tercüman", 19 Aralık 1969, s. 2.
- 8 — "Hürriyet", 15 Aralık 1969, s. 1.
- 9 — "Tercüman", 15 Aralık 1969, s. 1.
- 10 — Haberler, "Selçuklu Araştırmaları Dergisi", I (1969), s. 243, dipnot.
- 11 — Enstitü'den Haberler, "Selçuklu Araştırmaları Dergisi", III (1971), s. 625.
- 12 — Yaşar Kutluay, Siyonizm ve Türkiye, 2. baskı, İstanbul 1973, s. 5 (Kâmil Kutluay tarafından yazılan önsöz).
- 13 — Yaşar Kutluay, Siyonizm ve Türkiye, s. 7-8 ("Yaşar Kutluay" başlıklı yazı).
- 14 — Ahmet Koca v.b., Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları Bibliyografyası (1949-1975), Ankara 1978, s. 18-19, 68-69.

KISALTMALAR

IA = İslâm Ansiklopedisi (İstanbul).

İFD = Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (Ankara).

TA = Türk Ansiklopedisi (Ankara).